

Календарі, створені відомим математиком-обчислювачем, стали актуальними та задовольняли потреби широких верств населення. Завдяки тому, що в календарях розміщена достовірна інформація, зручні та прості в користуванні таблиці, зрозумілі коментарі та інструкції «Тисячолітні календарі», «Календарі християнського літочислення» Кулика заслужено користувалися попитом та популярністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Kulik J.P.* Der tausendjährige Kalender. / J.P. Kulik Prag, 1831. – 255 s.
2. *Kulik J.P.* Der Tausendjährige Kalender. Ein nützliches Handbuch für Historiographen, Diplomaten, Archivaren / J.P. Kulik. – Prag, 1834. – 76 s.
3. *Kulik J.P.* Die Jahresformen der christlichen Zeitrechnung / J.P. Kulik. – Prag, 1861. – 44 s.

АКАДЕМІК І.І. АРТОБОЛЕВСЬКИЙ – ФУНДАТОР СУЧАСНОЇ ШКОЛИ ТЕОРІЇ МЕХАНІЗМІВ І МАШИН. ЖИТТЯ І НАУКА

Кірієнко О.А., Омельчук І.В.

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
e-mail: l.kirienko@gmail.com*

Ім'я академіка Івана Івановича Артоболевського (1905 – 1977), видатного вченого та педагога, громадського та державного діяча, Героя Соціалістичної Праці, орденоносця, добре відоме в усьому світі. Засновник сучасної наукової школи теорії механізмів і машин (ТММ), блискучий лектор, викладач, багаторічний голова правління Всесоюзного товариства «Знання», член Президії Верховної Ради СРСР, віце-президент Всесвітньої федерації наукових співробітників – ось основні напрямки діяльності академіка І.І. Артоболевського.

Іван Іванович Артоболевський народився в Москві 9 жовтня 1905 р. у родині викладача Московського комерційного училища, професора богослов'я Московського сільськогосподарського інституту Івана Олексійовича Артоболевського, відомого священнослужителя, репресованого 1938 р. Навесні 1921 р. Артоболевський закінчив Єдину трудову школу. Ще не маючи 16 років, він зміг вступити на навчання у Тимірязівську академію (за допомогою відомого вченого П.Горячкина). Вже у 1924 р. він працює асистентом кафедри сільськогосподарських машин, бере участь у випробуваннях жаток і снопов'язалок. На третьому курсі під впливом М.І.Мерцалова Артоболевський захопився теорією механізмів, тобто тим, чому потім присвятив все своє життя. У 1927 р. він закінчив екстерном ще і фізико-математичний факультет Московського університету, продовжуючи працювати викладачем у різних московських інститутах. 1929 р. він стає наймолодшим професором у СРСР, а згодом – завідувачем кафедри ТММ Московського інституту хімічного машинобудування. Перші роботи вченого були присвячені кінематичному та динамічному аналізу деяких сільськогосподарських машин і

механізмів, зокрема, просторових механізмів, а також вивченню руху машин під дією заданих сил. У 1932 р. він почав читати спецкурс із ТММ у Московському університеті, потім у Військово-Повітряній академії ім. Жуковського, цей курс був покладений в основу книги «Теория механизмов и машин» (1940 р.), яка дотепер є основним університетським підручником з цього предмету. У цей час Артоболевський продовжує займатися просторовими механізмами, написавши декілька монографій, зокрема, «Теория пространственных механизмов». У 1936 р. йому було присвоєно ступінь доктора технічних наук без захисту дисертації. У новоствореному Інституті машинознавства Артоболевський очолив відділ машин і механізмів. У цей час він працює над створенням загальних принципів класифікації плоских і просторових механізмів, розв'язує ряд задач кінематики та кінетостатики, публікує роботи: «Структура и классификация механизмов», «Синтез плоских механизмов», «Основы единой классификации механизмов». У 1939 р. він стає членом-кореспондентом АН СРСР.

У роки Великої Вітчизняної війни Артоболевським виконані фундаментальні роботи щодо питань синтезу механізмів і динаміки машин. 1944 р. ним опублікована у співавторстві одна із перших у світовій літературі робота «Синтез механізмів», а у 1945 р. – перша частина книги «Методы анализа машин-автоматов», тоді ж він почав дослідження з історії науки, які стали важливим напрямком його наукової діяльності. 1945 р. побачив світ підручник для технічних ВНЗ «Курс теории механизмов и машин». У ці ж роки в своїй роботі «Механизмы Чебишева» Артоболевський аналізує всі відомі механізми П.Л.Чебишева. 1946 р. його обирають академіком за спеціальністю «механіка» та присвоюють звання Заслуженого діяча науки і техніки. У 50-ті рр. Артоболевський працює над проблемами динаміки машин, синтезу механізмів, теорії машин-автоматів, робочих машин, теорії машин для відтворення математичних залежностей. Ним опубліковано довідник по механізмах у 4-х томах, багато робіт про творчість видатних учених і класиків науки (Леонардо да Вінчі, Чебишева, Ассура, Мерцалова, Добровольського, Горячкина, Жуковського тощо), збірник задач із ТММ. У 60-ті роки під керівництвом І.І.Артоболевського в Інституті машинознавства АН СРСР були проведені дослідження щодо розробки систем програмного керування верстатами, за його участі в Інституті хірургії була створена лабораторія медичної кібернетики. У 1965 р. вийшов новий підручник «Теория механизмов».

Ідеї Артоболевського вплинули на розвиток світової науки, завдяки його діяльності виникли нові наукові школи в галузі ТММ у європейських країнах. 1969 р. була створена Міжнародна федерація з теорії машин і механізмів (ІФТОММ), першим президентом якої став І.І.Артоболевський. Його перу належать близько 200 фундаментальних монографій, підручників і довідників по механізмах і машинах. Майже всі вчені та спеціалісти в галузі ТММ, що працювали в республіках СРСР – його учні. І.І.Артоболевський був почесним академіком багатьох іноземних академій, нагороджений багатьма радянськими та іноземними нагородами та преміями. І.І.Артоболевський був всебічно освіченою людиною,

любив живопис, літературу, читав в оригіналі твори французьких класиків, захоплювався архітектурою, колекціонував картини та книги з мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Боголюбов А.Н.* Иван Иванович Артоболевский. М.: Наука, 1982.– 296 с.
2. [Електронний ресурс]: <http://www.imash.ru/about/leading-scientists/artobolevskiy/>

КОСТЯНТИН КОСТЯНТИНОВИЧ ХРЕНОВ – ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ, ІНЖЕНЕР, ПЕДАГОГ

Корнієнко О.М.

ІЕЗ ім. Є.О.Патона НАН України

e mail: korney38@paton.kiev.ua

Костянтин Костянтинович Хренов народився 13 (25) лютого 1894 р. в місті Боровськ, Калузької губернії. У 1911 р Костянтин закінчує училище. Завдяки хорошим знанням, він легко витримує вступні іспити до Петербурзького електротехнічного інституту. У 1918 р. після закінчення інституту К. К. Хренов приїздить до Уфи, де працює в комісії з електрифікації.

У цей період в промислово розвинених країнах зварювання поступово витісняла клепку. Інженери К. К. Хренов, В. П. Нікітін (майбутній академік) і О. Е. Алексєєв (майбутній член-кор. АН СРСР) приступили до створення електрозварювального устаткування на заводі «Електрик». За активної участі К. К. Хренова завод перетворився на потужне підприємство.

У 1925 р. К. К. Хренова було переведено до Москви, де продовжилася його інтенсивна багатопланова робота з організації зварювального виробництва. У Московському інституті інженерів залізничного транспорту К. К. Хренов створив спеціальний курс зварювання і зварювальну лабораторію, поклав початок самостійній кафедрі. Він бере участь в створенні Московського зварювального комбінату, Всесоюзного наукового інженерно-технічного товариства зварників і часописів «Автогенное дело» (тепер «Сварочное производство») і «Сварщик».

В кінці 1920–1930-х рр. К. К. Хренов вивчав процеси в зварювальній дузі, для промисловості він створив новий тип трансформаторів, удосконалив конструкцію контактних машин, дефектоскопів, розробив електродні покриття, термітні суміші.

У 1928 р. К. К. Хренов починає працювати в Московському інституті залізничного транспорту, де створює зварювальну лабораторію, розробляє спеціальний курс зварювання, а незабаром відкриває кафедру зварювання, у 1931 р він бере участь в організації навчального зварювального комбінату (ЗК), де керує кафедрою технології дугового зварювання. У 1932 р. К. К. Хренов стає професором. Від 1933 р. очолює кафедру і створює навчальну дослідницьку лабораторію в Московській механіко-машинобудівний інститут ім. М. Е. Баумана. У лабораторіях московських вузів К. К. Хренов проводить дослідження з широкого спектру проблем зварювального виробництва. Ним були виконані найбільш об'ємні дослідження властивостей електричної дуги в умовах зварювання [1]. Результати досліджень лягли в основу науки про зварювання, були використані при створенні зварювальних матеріалів і джерел живлення [2, 3].